
A pluralizmus nem ördögtől való

2012. 3. 3.

- Miként lehet összeegyeztetni a kutatófizikusi munkát az erdélyi magyar érdekvédelemmel?

- Bizonyos szinttől fölfele nem lehet összeegyeztetni. Aki kutatással foglalkozik, az csak civil módon nyúlhat a politikai érdekvédelemhez. Én még 2000-ben lettem parlamenti képviselő, de már jóval korábban szakítottam teljesen a tudományos tevékenységeimmel. Még azt sem mondhatom, hogy megbántam.

- E ráeszmélésben viszont fontos szerep jutott a helyszínnek, Temesvárnak.

- Igen. Temesvár egy kiemelt hely a tudatunkban és a lelkünkben. Kiváltságosnak érzem magam, hogy temesváriként kezdtem el közéleti tevékenységemet. Egyrészt azért, mert Tőkés László történelembe való bevonulása is ott kezdődött. A temesvári forradalom szikrájaként ő indította el a romániai rendszerváltozást. Ez pedig azok számára, akik közelről figyelték őt és ismerték, mindenképpen meghatározó élmény marad egy életre. Másrészt, Temesvárnak már a hetvenes-nyolcvanas években is volt egy különös kisugárzása. Sokkal szabadabb egyetemi és közösségi élet volt ott, mint máshol. Ez egyrészt abból is adódott, hogy ott – bár egyre kopottabban és korlátozottabban – de még léteztek a nemzetiségek közötti együttélés hagyományai. Ugyanakkor, a kommunizmusban a magyar köz- és egyetemi élet Temesváron szabadabb is volt, mert a Securitate az energiáit inkább Kolozsvárra koncentrált, ahol az értelmiségi elit nagy része élt, így mi valamelyest szélárnyékba kerültünk. Ennek következményeként mi, temesvári egyetemisták sokkal felkészültebben léptünk át az új korszakba – már ami a közéleti szerepvállalásainkat illeti.

- Temesvár sikerre ítélt?

- Nem tudom, igaz-e ez, ha azonban jól sáfárkodik az ember az ott szerzett örökséggel és szellemiséggel, akkor ez kötelez, de kitart hosszú távon is. Temesváriként mindig egy kicsit kiválasztottként érzed magad. Valószínűleg ez lehet az, ami meghatározhatja azt, hogy a temesváriak olyan közösségnek a tagjai, ami ugyan folyamatosan fogy és nagyon diffúz identitástudattal rendelkezik, de ugyanakkor annak az elitje úgy gondolja, hogy többre hivatott, ezért szerepet vállal az országos közéletben és politikában.

- Hogyan lehet a „temesváriságot” az inkább befelé forduló székelyekkel elfogadtatni?

- Egyrészt jó, ha az embernek vannak székely gyökerei. Apai ágon 1600-ig tudom visszavezetni a székely eredetet, de igazából nem ez a lényeges, hanem a szemléletmód, hogy az lehet sikeres a politikában, aki kellőképpen nyitott a székelység határozott és egy területre fókuszált elképzeléseire – ez a székelyföldi autonómia –, de ugyanakkor kellőképpen érdeklődik az interetnikus és szórványközösségekben felmerülő problémák iránt is, politikai döntéseiben pedig e kettő között egyensúlyoz. Nem egyszerű feladat kiegyensúlyozottan képviselni és megjeleníteni az erdélyi magyar ügyet, mert sok kis regionális gondból tevődik össze, amelyek apró részletkérdésekben néha akár ellent is mondanak egymásnak, de így lesz harmonikus egész. Ha viszont engedünk a részletkérdéseknek, és arra koncentrálunk, ami elválaszt, és nem arra, ami összeköt, annak általában konfliktus és szétfejlődés a következménye. Én még a Reform Tömörülés – egykor az RMDSZ egyik legkreatívabb és legmarkánsabb politikai csoportosulása – működésének idején is folyamatosan figyeltem erre.

- Bukarestben viszont nem szeretik a regionalizációt emlegető politikusokat. Miként lehet majd ott érvényesülni?

- Nem szeretik, mert Bukarestben a homogén nemzetállami szemlélet az uralkodó. Még a Moldvából vagy a Regátból odakerült politikusokon is előbb-utóbb úrrá lesz ez a szemlélet. Ez a román pártok nagy problémája, de a magyar érdekvédelemnek is, hogy belesimul a bukaresti tájba, és gondolkodásmódja hozzá idomul. Az Erdélyi Magyar Néppárt egyetlen esélye, hogy mi az erdélyi ügyet képviseljük Bukarestben, és nem az ottani államrezont jelentjük meg az erdélyi magyar közösségekben. Azt látom amúgy az RMDSZ legfőbb problémájának, hogy olyan politikusokat termelt ki, akik bukarestiek lettek. Ezeket Tőkés László, az EMNP védnöke még valamikor a

kilencvenes években politikai asszimilánsoknak nevezte. Pedig akkor még gyerekcipőben járt ez a folyamat. Most azt hiszem, ez a megállapítás még inkább érvényes. Még a román politikai elemzők is szóvá teszik: az RMDSZ politikusai olyan gyorsan és ügyesen sajátítják el a „bukarestiséget”, hogy fel sem tűnik, ők tulajdonképpen az erdélyi magyar közösség képviselői. Az EMNP nem szeretne beleesni ebbe a csapdába, ezért ehhez igazítjuk a szervezetépítést és a frontemberek felkészítését, képzését. Azt szeretnénk, hogy mi hangsúlyozottan erdélyi párt legyünk, politikánk Erdély-központú, és Bukarestbe csak azért mennénk, hogy az erdélyi ügyet ott megjelenítsük. Annak tudatában vagyunk, hogy Bukarestben fontos döntések születnek, de számunkra szülőföldünk fontosabb, mint a román főváros. Mi elsődlegesen erdélyi önkormányzatainkra figyelünk, Bukarest szükséges rossz a magyar ügy érvényesítése szempontjából.

- Ha az EMNP közelebbi elődjének a Reform Tömörülést és nem a Kós Károly-féle Országos Magyar Pártot tekintjük, akkor ez azt jelenti hogy az RMDSZ már a születése pillanatában eleve osztódásra volt ítélve?

- Nem hiszem. Ha meg lehetett volna őrizni az RMDSZ közösségi önkormányzati jellegét, amiben alanyi jogon helye van minden erdélyi magyarnak, a szövetség testületeit pedig belső választás útján választják meg, a választói névjegyzékként is használt magyar nemzeti kataszter alapján, akkor nem jutunk ide. Ez szép terv volt, de elbukott azok ellenállásán, akik felhatalmazást kaptak a szövetség vezetésére, ők viszont a bukaresti hatalommal kötöttek paktumot. Az eredmény az lett, hogy az RMDSZ fokozatosan átalakult egy homogén politikai párttá, amelyben a Bukarest által helyzetbe hozott vezetők kiszorították az autonomistákat. A folyamat záróakkordja a 2003-as szatmárnémeti kongresszus volt, ahol Tőkés László tiszteletbeli elnöki tisztségének a megszüntetésével formálisan is pont került az önkormányzati modell szerinti építkezés szakaszára. Innen kezdődött a második szakasz, amikor az RMDSZ-en kívülre szorított csoportok elkezdték magukat megszervezni. Így jött létre az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) Tőkés László kezdeményezésére, a Székely Nemzeti Tanács vagy a Magyar Polgári Szövetség, mint az RMDSZ egyféle alternatívája. Utóbbiból a Magyar Polgári Párt öltött testet, majd az EMNT-ből kinőve megszületett az EMNP is, amelynek most a legnagyobb esélye van arra, hogy az erdélyi magyar érdekvédelmet valamilyen módon kiegyensúlyozza, és esélyt adjon ismét a Kolozsvári nyilatkozatban megfogalmazott eredeti elképzeléseknek.

- Melyek is azok?

- A közösségi autonómiaformák törvényi - közjogi - garanciáinak kialakítása, ami nélkül magyar jövő Erdélyben nehezen képzelhető el.

- A székelyek lennének az EMNP legnagyobb választói bázisa. Ők viszont nem nagyon szeretik az újdonságot.

- Egész Erdélyre jellemző az egységbontástól való félelem. Ennek az a magyarázata, hogy az RMDSZ jelenlegi vezetői - követve elődjeiket - érzelmi zsarolás alá vetik a magyar közösséget, és ezáltal egyféle rabszolgaságban tartják. Az egységdemagógia foglyaivá tették a közösségi ügy iránt aggódó magyarokat, elhitették velük: ha többpólusúvá válik az erdélyi magyar politika, akkor kiesünk a parlamentből. Ebből az állapotból kell felszabadítani a magyar közösségi tudatot, és elhitetni, hogy a pluralizmus nem ördögtől való, hogy a verseny a minőség szempontjából hasznos és kívánatos. El kell hitetnünk, hogy a verseny ellenére képesek vagyunk együttműködni is, amikor a román nemzetállammal szemben kell valamilyen elképzelésünket érvényesíteni. Ha ezt sikerülne kialakítani, akkor minőségileg megváltozna a politikai kultúra Erdélyben. Ráadásul az RMDSZ érzelmi zsarolása alaptalan is, mert a választási törvény 2008-as módosítása miatt nem kell a parlamentből való kieséstől tartani.

- Az EMNP fogantatásának egyik helye a székelyföldi Bálványos várának környéke, a másik az Olt menti Tusnádfürdő. A „tusványosi szellem” miként jelenik majd meg a Néppárt munkájában?

- Valóban, a Bálványosi Nyári Szabadegyetem és a bálványosi folyamat most már egy erős sodrású folyamammá dagadt fel. Ennek a hatásai minden kétséget kizáróan megmutatkoznak a mindennapi politikában is. Ez közös szellemi termékünk a Fidesz jelenlegi vezetőivel, és erre a kapcsolatra mi nagyon büszkék vagyunk. Egymást alakítottuk az elmúlt két évtizedben, azt hiszem, a Fidesz nem tartana itt, és nem lett volna képes ilyen nemzetpolitikai kiteljesedésre. Ugyanakkor a Néppárt sem létezne, hogy ha nincs Bálványos, és évente nem találkozunk, nem tesszük egymás mellé tudásunkat és terveinket. Mindez jó példája a határokon átnyúló nemzeti szerveződésnek. Mindig jó érzés visszanyúlni a bálványosi kezdetekhez, közéleti vállalásaimnak legfontosabbikaként élem meg, hogy sikerült olyan stabil intézményt faragni belőle, amely a mai napig is meghatározza a politikai diskurzust. Arra is büszke vagyok, hogy olyan embereknek lehettem ebben partnere, mint Orbán Viktor, Németh Zsolt és a Fidesz meghatározó személyiségei.